

مأموریت دشوار خانم رئیس

■ شماره امینی‌نژاد

گرفتار شدن دومینیک استراوس کان به اتهام تجاوز جنسی برای هموطنش، کریستین لاگارد بهترین فرصت بود که به آسانی و بر اساس توافق نانوشته‌ای بین اروپا و آمریکا بر صندلی ریاست صندوق بین‌المللی پول تکیه زند. لاگارد که پیشتر وزیر دارایی فرانسه بود، حقوقدان است و نخستین زنی است که به ریاست صندوق دست یافته. کشورهای مخالف با ریاست اروپایی‌ها با انتخاب لاگارد فرانسوی از تداوم سلطه ۶۷ساله اروپا بر بزرگ‌ترین نهاد مالی جهان خبر دادند. چه اینکه عهد نانوشته می‌گوید، ریاست صندوق بین‌المللی پول برای اروپایی‌ها و ریاست بانک جهانی برای آمریکا.

خانم رئیس حقوقدان است

خبرگزاری رویترز در گزارشی تفصیلی اروپایی بودن و داشتن مدرک حقوق را دو نقطه ضعف لاگارد توصیف کرد و تأکید کرد: در اوج بحران مالی یونان او از سوی هیئت مدیره ۲۴ نفره صندوق به ریاست کل این نهاد مالی بین‌المللی انتخاب شد. برای نخستین بار یک زن در رأس مهم‌ترین نهاد اقتصادی بین‌المللی قرار گرفته است. صندوق بین‌المللی پول در سال ۱۹۴۴ بر اساس قرارداد معروف برتون وودز در آمریکا به وجود آمد. نقش آن از ابتدا تأمین ثبات نظام پولی میان کشورها و نظارت بر روابط میان ارزهای مختلف بود. بعدها نقش این سازمان تا اندازه‌ای تغییر کرد و به نوعی نظارت بر اقتصادها در سطوح ملی، منطقه‌ای و جهانی بدل شد.

از اوایل دهه ۱۹۸۰ میلادی این سازمان در زمینه مقابله با بحران‌های مالی و بویژه بدهی‌های کشورهای نقش مهمی بر عهده گرفت. در آن زمان، بحران بدهی‌ها در کشورهای معروف به جهان سوم اوج گرفت که شماری از آنها، از جمله در آمریکای لاتین، در پرداخت اصل و فرع بدهی‌های خود با مشکلات زیادی روبه‌رو شدند و حتی تا مرز ورشکستگی هم پیش رفتند. در جریان این بحران، نقش صندوق بین‌المللی پول به عنوان مهم‌ترین واسطه میان طلبکاران و بدهکاران اوج گرفت. بعدها این صندوق به مهم‌ترین بازیگر بین‌المللی در جریان بحران‌های بزرگ مالی که گریبان کره جنوبی، روسیه، آرژانتین، ترکیه و چند کشور دیگر را گرفت، تبدیل شد.

در حال حاضر، بحران بدهی‌ها دامن کشورهای اروپایی را گرفته و در این زمینه هم صندوق بین‌المللی پول نقش بسیار مهمی را بر عهده دارد. ۱۸۷ کشور دنیا در صندوق بین‌المللی پول عضویت دارند و مقر این سازمان در واشنگتن است. با انتخاب خانم لاگارد به ریاست کل صندوق بین‌المللی پول، یک فرانسوی‌جانشین یک فرانسوی دیگر شد. دومینیک استراس کان، رئیس پیشین صندوق، در پی متهم شدن به رسوایی جنسی مجبور شد از مقام خود کناره‌گیری کند. استراس کان فرانسوی بود و احتمالاً اعضای هیئت مدیره صندوق مایل نبودند با انتخاب یک غیرفرانسوی رسوایی نسبت داده شده به دبیرکل پیشین گردن فرانسه را بگیرد و برای این کشور تحقیرآمیز باشد.

به نوشته رویترز، لاگارد به عنوان وزیر اقتصاد فرانسه نقش مثبت و مؤثری در کشورش دارد و در محافل سیاسی و مالی بین‌المللی از حسن شهرت برخوردار است و به علاوه، زن است. او توانست با مهارت از زن بودن خود به عنوان یک برگ برنده استفاده کند. انتخاب کریستین لاگارد در رأس مهم‌ترین نهاد اقتصادی بین‌المللی گام مثبت دیگری است در راه دستیابی زنان به اوج هرم مدیریت در عرصه جهانی. او اولین زنی بود که وزارت امور اقتصادی و دارایی فرانسه را بر عهده گرفت و نخستین زن در رأس مقتدرترین سازمان اقتصادی بین‌المللی است.

ولی لاگارد دو نقطه ضعف هم دارد که امکان داشت مانع از انتخاب او شود؛ نقطه ضعف اول این بود که او حقوقدان است و اقتصاددان نیست، در حالی که تا به امروز همه رؤسای صندوق اقتصاددان بوده‌اند. ضعف دوم اینکه لاگارد اروپایی است. تاکنون بر اساس یک رسم نانوشته سنتی دیرینه همیشه یک اروپایی در رأس صندوق قرار داشت. این بار قرار بود این رسم به هم بخورد و راه برای ریاست اتباع سایر کشورها، بخصوص قدرت‌های نوظهور اقتصادی در آسیا و آمریکای لاتین باز شود. تنها رقیب لاگارد، اگوستین کارستنس مکزیکی بود که به عنوان

نماینده قدرت‌های نوظهور قصد داشت برای اولین بار ریاست صندوق را از چنگ اروپایی‌ها به در آورد، ولی در این کار شکست خورد.

بر اساس این گزارش، مهم‌ترین پرونده لاگارد در رأس صندوق بین‌المللی پول بحران مالی یونان است که به حساس‌ترین مراحل خود نزدیک شده است. بخش بسیار زیادی از مردم یونان با طرح ریاضت اقتصادی برای مقابله با بحران بدهی خارجی مخالفتند، در حالی که بدون قبول این طرح، دولت آتن از کمک‌های اروپا و صندوق محروم خواهد شد و عملاً باید اعلام ورشکستگی کند. در حال حاضر، وضعیت یونان حساس‌ترین پرونده‌ای است که روی میز خانم لاگارد قرار دارد. صندوق در این زمینه باید پایه‌های اتحادیه اروپا و بانک مرکزی اروپا تلاش کند.

کمک به کشورهای عرب در پی انقلاب‌های عربی چند ماه گذشته یکی دیگر از چالش‌های بزرگی است که رئیس کل تازه صندوق بین‌المللی پول با آنها روبه‌روست. مصر و تونس برای مقابله با دشواری‌های اقتصادی خود به کمک‌های این نهاد احتیاج دارند و احتمالاً کشورهای دیگری، از جمله لیبی یا یمن، در همان وضعیت قرار خواهند گرفت. مسائل دیگری نیز در دستور کار صندوق بین‌المللی پول قرار دارد، از جمله یافتن راهی برای جلوگیری از تداوم تکان‌های شدید در بازار بین‌المللی ارز یا تأمین مشارکت بیشتر در مدیریت صندوق برای کشورهای در حال توسعه، بویژه قدرت‌های نوظهور که سهم بیشتری در حکمرانی اقتصاد جهانی مطالبه می‌کنند.

وعده‌های رئیس جدید

رئیس جدید صندوق بین‌المللی پول بر حمایت خود از اقتصادهای نوظهور تأکید

می‌کند و می‌گوید: تلاش برای اعطای قدرت رأی بیشتر به کشورهای چون چین و برزیل را در صندوق بین‌المللی پول افزایش خواهد داد. لاگارد تأکید کرد: من رئیس یک گروه خاص نیستم. رئیس جدید صندوق بین‌المللی پول در حالی قصد دارد طی هفته جاری رسماً فعالیت خود را آغاز کند که بحران مالی یونان چالش بزرگی در برابر وی محسوب می‌شود. اتخاذ سیاست‌های مناسب برای احیای رشد و رونق اقتصادی جهان و رسیدگی به بحران مالی منطقه یورو مهم‌ترین وظایف لاگارد در روزهای نخستین فعالیتش در صندوق بین‌المللی پول خواهد بود.

بر اساس این گزارش، اقتصاد جهان همچنان بشدت از بحران مالی اروپا متأثر شده است. ادامه تنش‌های سیاسی در خاور میانه، افزایش نرخ تورم و کاهش رشد اقتصادی در کشورهای نوظهور و در حال توسعه و افزایش قیمت جهانی کالاها، بخصوص در کشورهای کم‌درآمد، مهم‌ترین چالش‌های لاگارد به شمار می‌روند. ولی به نظر می‌رسد بحران مالی و بدهی یونان در اولویت نخست قرار دارد. رئیس جدید صندوق بین‌المللی پول با اشاره به در حال بازگشت بودن اقتصاد جهان به قبل از بحران ۲۰۰۸ در عین حال تأکید می‌کند: کشورهای توسعه‌یافته از بازارهای نوظهور در این مسیر عقب‌تر هستند. او تصریح کرد، اقتصاد جهانی در حال خروج از بحران مالی بی‌سابقه در سال ۲۰۰۸ است و بتدریج در حال بازگشت به شرایط عادی است. وی قول داد، اصلاحات را در صندوق بین‌المللی پول پیش ببرد و به اقتصادهای نوظهور در این سازمان امکان نفوذ بیشتری بدهد. لاگارد بر این باور است که برای آنکه این نهاد مالی جهانی اعتبار داشته باشد، باید تحلیل‌ها و کارهایش صادقانه، معتبر و بر اساس برخوردی برابر باشد. او تأکید کرد، من می‌خواهم صندوق بین‌المللی پول از این پس دارای پیوندهای بیشتر، معتبرتر و جامع‌تر باشد. آیا خانم رئیس موفق می‌شود؟

احتمال ظهور موج دوم بحران اقتصادی در جهان

مهم‌تر از رشد اقتصادی است. جوانان آفریقایی دیگر نمی‌توانند رفتار و حرکات سیاسی دولتمردان خود را که غیردموکراتیک باشد، تحمل کنند. وی گفت، افزایش بیکاری در بین جوانان آفریقایی به یکی از مهم‌ترین چالش‌های اقتصادی تبدیل شده است. کشورهای آفریقایی باید بدقت تحولات مربوط به بازار کار در کشورهای خود را زیر نظر داشته باشند.

افت اقتصاد یورویی‌ها

مؤسسه تحقیقاتی مارکت اروپا اعلام کرد، رشد اقتصادی منطقه یورو در سه ماه نخست ۲۰۱۱ به کمتر از ۰٫۸ درصد رسید. شاخص فعالیت‌های اقتصادی بخش خصوصی اروپا طی ماه ژوئن بشدت کاهش یافته و به پایین‌ترین رقم در ۲۰ ماه اخیر رسیده است. کاهش رشد و رونق اقتصادی آلمان و فرانسه در ماه ژوئن تأثیر منفی زیادی بر فعالیت‌های اقتصادی بخش خصوصی اروپا داشته است. بر اساس این گزارش، میزان تولید ناخالص داخلی در ایتالیا و اسپانیا در این مدت با کاهش روبه‌رو شده است و وضعیت اقتصادی ایرلند نیز هنوز به حالت عادی بازنگشته است. کریس ویلیامسون، کارشناس ارشد مؤسسه مارکت، در این باره تأکید کرد، طی دو ماه گذشته رشد اقتصادی اروپا به پایین‌ترین حد خود پس از ورشکستگی مؤسسه مالی لمن برادرز در اواخر سال ۲۰۰۸ رسیده است. شاخص مدیریت خرید در ۱۷ کشور منطقه یورو از ۵۵٫۸ واحد در ماه می به کمتر از ۵۳٫۳ واحد در ماه ژوئن رسیده است. البته شاخص بالای ۵۰ واحد همچنان به معنای رشد و رونق اقتصادی در کشورهای منطقه یورو است. رشد اقتصادی منطقه یورو در سه ماه نخست ۲۰۱۱ به کمتر از ۰٫۸ درصد رسیده است. این رقم در سه ماه پایانی ۲۰۱۰ به کمتر از ۰٫۳ درصد رسیده بود. اقتصاد بحران‌زده یونان که در مرز ورشکستگی قرار گرفته تأثیر منفی زیادی بر سایر کشورهای منطقه یورو داشته است. وی افزود، آمارهای نگران‌کننده در مورد فعالیت بخش خصوصی اروپا می‌تواند نشانگر کاهش رشد اقتصادی منطقه یورو در سه ماه سوم باشد. در بین چهار اقتصاد بزرگ منطقه یورو تنها اقتصاد آلمان با افزایش شاخص مدیریت خرید روبه‌روست.

مؤسسه استاندارد پورز ضمن هشدار نسبت به روند کند و ناامیدکننده رشد اقتصادی جهان تأکید کرد، کشورهای در حال توسعه باید از وقوع موج دوم بحران اقتصادی در جهان جلوگیری کنند. بر اساس این گزارش، بحران اخیر ژاپن تأثیر منفی زیادی بر سیستم زنجیره عرضه در اقتصاد جهانی داشته و خطر وقوع موج دوم بحران مالی و رکود اقتصادی را افزایش داده است. بحران سونامی و زلزله اخیر ژاپن تأثیر زیادی در کاهش رشد اقتصادی جهان در سه ماه دوم ۲۰۱۱ داشته است. بر اساس این گزارش، کشورهای نوظهور و در حال توسعه همچنان بیشترین نقش را در افزایش رشد اقتصادی جهان دارند و نباید اجازه دهند اقتصاد جهانی با موج دوم بحران و رکود روبه‌رو شود. بر این اساس، رشد اقتصادی چین در سال ۲۰۱۰ به بیش از ۱۰٫۳ درصد، هند ۸٫۵ درصد و برزیل به ۷٫۵ درصد رسیده است و این مسئله نقش مهمی در افزایش نرخ تورم این کشورها داشته است.

اما بانک توسعه آفریقا در تازه‌ترین گزارش خود هشدار داد، تنش‌های سیاسی و داخلی در کشورهای شمال آفریقا موجب کاهش رشد اقتصادی این منطقه به ۰٫۷ درصد خواهد شد. امتولی انکوبه، کارشناس ارشد بانک توسعه آفریقا، تأکید کرد، تنش‌های سیاسی در مصر، لیبی و تونس موجب کاهش رشد اقتصادی شمال آفریقا در سال ۲۰۱۱ خواهد شد. رشد اقتصادی این منطقه از ۴٫۷ درصد در سال ۲۰۱۰ به کمتر از ۰٫۷ درصد در سال جاری خواهد رسید. رشد اقتصادی کل آفریقا نیز از ۴٫۹ درصد در سال ۲۰۱۰ به کمتر از ۳٫۷ درصد در سال ۲۰۱۱ خواهد رسید. وی افزود، تنش‌های سیاسی در کشورهای شمال آفریقا موجب کاهش پول ارسالی از طریق کارگرانی که در این کشورها کار می‌کردند، شده است. به عنوان مثال، بیش از ۲۰۰ هزار شهروند نیجری در لیبی زندگی و کار می‌کنند. کاهش سرمایه‌گذاری لیبی در سایر کشورهای آفریقایی و کاهش تعداد گردشگران لیبی به سایر کشورهای آفریقا نیز تأثیر زیادی بر کاهش رشد اقتصادی این قاره در سال ۲۰۱۱ خواهد داشت. وی گفت، گرچه تنش‌های سیاسی اخیر در کوتاه‌مدت موجب کاهش رشد اقتصادی منطقه می‌شود، در بلندمدت تأثیرات مثبت سیاسی بر این کشورها خواهد داشت. در شرایط کنونی دموکراسی برای آفریقا